

מה נשתנה?!

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6?

מקראות

(1) שמות יג, ח

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבוד זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים:

(2) שמות יג, יד

והיה כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּןְךָ מִחֵר לֵאמֹר מַה־זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצֵאתָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

המשנה

(3) משנה נוסח הדפוס פסחים י:ד

מִזְגוּ לוֹ כּוֹס שֵׁנִי, וְכֹאן הֵבֵן שׁוֹאֵל אֲבִיו, וְאִם אֵין דַּעַת בְּבֶן, אֲבִיו מִלְמַדוֹ,

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות,

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה.

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור.

שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשיל, הלילה הזה כולו צלי.

שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים.

ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו.

מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אבד אבי, עד שיגמר כל הפרשה כלה.

(4) משנה כתב יד קאופמן פסחים י:ד

מִזְגוּ לוֹ כּוֹס שֵׁנִי, וְכֵן הֵבֵן שׁוֹאֵל.

אִם אֵין דַּעַת בְּבֶן, אֲבִיו מִלְמַדוֹ:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

שבכל הלילות אין אנו מטבילים אפלו פעם אחת,

הלילה הזה שתי פעמים;

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה,

הלילה הזה כולו מצה;

שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבשיל,

הלילה הזה כולו צלי.

לפי דעתו של בן אביו מלמדו.

מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אבד אבי, עד

שהוא גומר כל הפרשה.

(5) פסחים י:ה - נוסח הדפוס

רֵבֶן גַּמְלִיאֵל הִיא אוֹמֵר, כֹּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלוֹשָׁה דְבָרִים אֵלוֹ בְּפֶסַח,

לֹא יֵצֵא יָדֵי חוּבְתוֹ, וְאֵלוֹ הֵן,

פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרוֹר.

פֶּסַח, עַל שֵׁם שֶׁפֶסַח הַמָּקוֹם עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ

בְּמִצְרַיִם.

מִצָּה, עַל שֵׁם שֶׁנִּגְאָלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

מְרוֹר, עַל שֵׁם שֶׁמְרָרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

(6) משנה כתב יד קאופמן פסחים י:ה

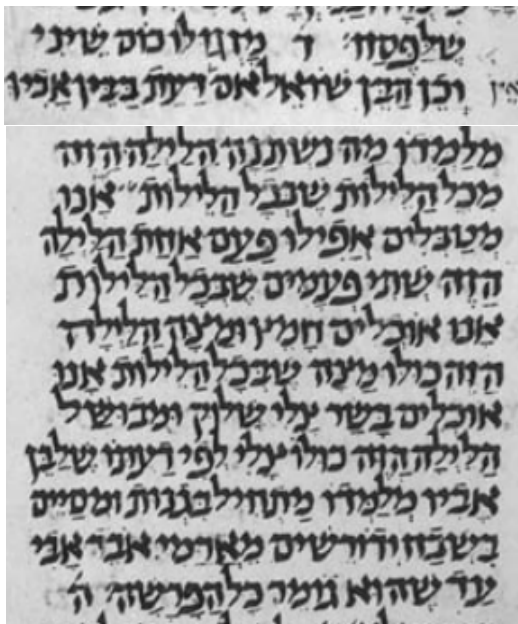
רֵבֶן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֹּל שְׁלֹא אָמַר שְׁלוֹשָׁה דְבָרִים אֵלוֹ בְּפֶסַח, לֹא יֵצֵא יָדֵי חוּבְתוֹ:

פֶּסַח, מִצָּה וּמְרוֹרִים.

פֶּסַח, עַל שֵׁם שֶׁפֶסַח הַמָּקוֹם עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

מְרוֹרִים, עַל שֵׁם שֶׁמְרָרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

מִצָּה, עַל שֵׁם שֶׁנִּגְאָלוּ.

תלמוד ירושלמי

(7) ירושלמי פסחים י"ד ל"ז ע"א

מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אם אין דעת בבן לשאול. אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה שבכל הלילות אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל והלילה הזה כולו צלי ולפי דעתיה של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אובד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה

הגדה של פסח

(8) "מה נשתנה" נוסחו של רמב"ם

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות,

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים,

שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה,

שבכל הלילות אנו אוכלים שאר ירקות והלילה הזה מרורים,

שבכל הלילות אנו אוכלים בין יושבין בין מסבין והלילה הזה כלנו מסבין...

(9) מחזור ויטרי הלכות פסח (עמ' 254-310) סימן צז

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות.

שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה.

שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור.

שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים.

שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין מסבין הלילה הזה כולנו מסובין: ולועז:

(10) "רבן גמליאל אומר" נוסחו של רמב"ם

רבן גמליאל אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו: פסח, מצה, ומרורים. פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים, על שם מה? על שם שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים, שנגאמר: ואמרתם זבח פסח הוא ליי, אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו העזיל, ויקד העם וישתחוו מצה זו שאנחנו אוכלין, על שם מה? על שם שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד, שנגאמר: ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם מרורים אלו שאנחנו אוכלין, על שם מה? על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנגאמר: ומררו את חייהם בעבדה קשה, בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה, את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך

(11) תוספתא מסכת ברכות (ליברמן) פרק ד הלכה ח

כיצד סדר סעודה אורחין נכנסין ויושבין על ספסלים ועל גבי קתדראות עד שיתכנסו נתכנסו כולן נתנו להם לידים כל אחד ואחד נוטל ידו אחת מזגו להם את הכוס כל אחד ואחד מברך לעצמו הביאו לפניהם פרפראות כל אחד ואחד מברך לעצמו עלו והסבו ונתנו להם לידים אף על פי שנטל ידו אחת נוטל שתי ידיו מזגו להם את הכוס אף על פי שברך על הראשון מברך על השיני הביאו לפניהם פרפראות אף על פי שברך על הראשונה מברך על השניה ואחד מברך לכולן הבא אחר שלש פרפראות אין לו רשות ליכנס

(12) משנת ערבי פסחים המקורי - משוחזר ע"י י. תבורי

ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתתקדש. אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב. לא יפתחו לו מארבעה כוסות שליו, אפלו מן התמחוי. **מזגו לו כוס ראשון**, בית שמי אומרים: **מברך על היום**, ואחר כך מברך על היין, ובית הלל אומרים: מברך על היין, ואחר כך מברך על היום. הביאו לפניו, מטביל בחזרת עד שהוא מגיע לפרפרת הפת. **הביאו לפניו מצה וחרסת**, אף על פי שאין חרסת מצוה. רבי לעזר ברבי צדוק אומר: מצוה. ובמקדש **מביאים לפניו גופו שלפסח**.

מזגו לו כוס שני, וכן הבן שואל. אם אין דעת בבן, אביו מלמדו: "מה נשתנה ... לפי דעתו שלבן אביו מלמדו.

מתחיל בגנות ומסיים בשבח, **ודורש מארמי אבד אבי עד שהוא גומר כל הפרשה**.

רבן גמליאל אומר: ... למיכך אנו חייבים ... ברוך אתה יי, גאל ישראל.

מזגו לו כוס שלישי, מברך על מזונו.

רביעי, גומר את ההלל, ואומר עליו ברכת השיר.

בין הכוסות האלו, אם רצה לשתות, ישתה. בין השלישי לרביעי, לא ישתה.

הסוגיות בבבלי

(13) פסחים קטז ע"א - דפוס וילנא

מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו, ואם אין דעת בבן, אביו מלמדו:

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות**שבכל הלילות, אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה****שבכל הלילות, אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה, מרור****שבכל הלילות, אנו אוכלין בשר צלי, שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו צלי****שבכל הלילות (אין) אנו [מטבלין] (חייבים לטבול אפילו) פעם אחת, הלילה הזה, שתי פעמים**

ולפי דעתו של בן אביו מלמדו.

מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה.

(14) פסחים קטז ע"א - כח"י Columbia X-893

מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אם אין דעת בבן אביו מלמדו

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות**שבכל הלילות אין אנו מטבלין אפלו פעם אחת והלילה הזה שתי פעמים****שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה והלילה הזה כולו מצה****שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבושל והלילה הזה כולו צלי**

לפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אובד אבי עד שגומר כל הפרשה

(15) פסחים קטז.

תנו רבנן: חכם, בנן שואלו, ואם אינו חכם, אשתו שואלתו, ואם לאו, הוא שואל לעצמו, ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעין בהלכות הפסח, שואלין זה לזה.

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שבכל הלילות, אנו מטבלין פעם אחת, הלילה הזה, שתי פעמים.

מתקיף לה רבא: אטו כל יומא לא סגי דלא מטבלא חדא זימנא! אלא, אמר רבא: הכי קתני: שבכל הלילות,

אין אנו חייבין לטבול אפילו פעם אחת, הלילה הזה, שתי פעמים!

מתקיף לה רב ספרא: חייבא לדרדקי! אלא אמר רב ספרא: הכי קתני: אין אנו מטבלין אפילו פעם אחת,

הלילה הזה, שתי פעמים.

(16) פסחים קטז ע"ב

למה עוקרין את השולחן? אמרי דבי רבי ינאי: כדי שיכירו תינוקות וישאלו. אביי הוה יתיב קמיה דרבה, חזא

דקא מדלי תבא מקמיה, אמר להו: עדיין לא קא אכלינו, אתו קא מעקרי תבא מיקמנו! אמר ליה רבה: **פטרן****מלומר "מה נשתנה".****רמב"ם**

(17) רמב"ם הלכות חמץ ומצה ז:ג-ד

וְצִרִיךְ לַעֲשׂוֹת שְׁנוֵי בְּלִילָה הַזֶּה, כְּדִי שִׁירְאוּ הַבָּנִים, וְיִשְׁאַלוּ וְיֹאמְרוּ 'מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלֹת?', עַד שִׁישֵׁיב לָהֶם, וְיֹאמֶר לָהֶם 'כִּד וְכָד אֶרֶע, וְכָד וְכָד הִיא'.

וְכִיצַד מִשְׁנֵה? מִחֶלֶק לָהֶם קְלִיּוֹת וְאַגוּזִים, וְעוֹקְרִים הַשְּׁלַחַן מִלְּפָנֶיהֶן קֹדֶם שִׁיאָכְלוּ, וְחוֹטְפִין מִצָּה זֶה מִיַּד זֶה,

וְכִיּוֹצֵא בְּדַבְרֵים הָאֵלּוּ. אֵין לוֹ בֶּן - אֲשֶׁתוֹ שׁוֹאֵלְתוֹ; אֵין לוֹ אִשָּׁה - שׁוֹאֵלִין זֶה אֶת זֶה 'מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה',

וְאִפְלוּ הֵיוּ כָּלָן חֲכָמִים. הִיא לְבָדוּ - שׁוֹאֵל לַעֲצֻמוֹ 'מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה'.

(18) רמב"ם חמץ ומצה ח:ב

... וּמוֹזְגִין הַכּוֹס הַשֵּׁנִי, וְכֹאן הַבֵּן שׁוֹאֵל, וְאוֹמֵר הַקּוֹרָא "מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלֹת, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלֹת

אֵין אֲנוּ מְטַבְּלִין אֶפְלוּ פְּעַם אַחַת וְהַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלֹת אֲנוּ אוֹכְלִין חֲמֵץ וּמִצָּה וְהַלַּיְלָה הַזֶּה

כָּלוּ מִצָּה, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלֹת אֲנוּ אוֹכְלִין בֶּשֶׂר צָלִי שְׁלוֹק וּמְבוּשָׁל וְהַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ צָלִי, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלֹת אֲנוּ אוֹכְלִין

שְׂאֵר יִרְקוֹת וְהַלַּיְלָה הַזֶּה מְרוֹרִים, שֶׁבְּכָל הַלַּיְלֹת אֲנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין בֵּין מְסֻבֵין וְהַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלָנוּ מְסֻבִין?".

(19) פסחים י, ד – פיסוק ראשון

מזגו לו כוס שני וכן הבן שואל אביו (ואם אין דעת בן אביו מלמדו): מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִים אֶפְלוּ פְּעַם אַחַת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים? שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ וּמִצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ מִצָּה? שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִים בֶּשָׂר צְלִי שְׁלוֹק וּמִבְשָׁל, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ צְלִי? לְפִי דַעְתּוֹ שֶׁלְּבֵן אָבִיו מְלַמְּדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּים בְּשֶׁבַח, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אֲבֹד אָבִי, עַד שֶׁהוּא גוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה

What sort of son is this?

(20) פסחים י, ד – פיסוק שני

מזגו לו כוס שני וכן הבן שואל אביו (ואם אין דעת בן אביו מלמדו): מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִים אֶפְלוּ פְּעַם אַחַת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים! שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ וּמִצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ מִצָּה! שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִים בֶּשָׂר צְלִי שְׁלוֹק וּמִבְשָׁל, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ צְלִי! לְפִי דַעְתּוֹ שֶׁלְּבֵן אָבִיו מְלַמְּדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּים בְּשֶׁבַח, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אֲבֹד אָבִי, עַד שֶׁהוּא גוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה

What sort of son is this?

(1) פסחים י, ד – פיסוק שלישי

מזגו לו כוס שני וכן הבן שואל אביו (ואם אין דעת בן אביו מלמדו): מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות! שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִים אֶפְלוּ פְּעַם אַחַת, הַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים! שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ וּמִצָּה, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ מִצָּה! שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִים בֶּשָׂר צְלִי שְׁלוֹק וּמִבְשָׁל, הַלַּיְלָה הַזֶּה כָּלוּ צְלִי! לְפִי דַעְתּוֹ שֶׁלְּבֵן אָבִיו מְלַמְּדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּים בְּשֶׁבַח, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אֲבֹד אָבִי, עַד שֶׁהוּא גוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה

What sort of son is this one?

questions:

- 1) How many questions?
- 2) Who is asking them?
- 3) Why did the questions keep getting changed?
- 4) How does he know so much about things that haven't yet been eaten?